

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio trigesimasexta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

trimonium nullum, licet separatio quoad cohabitationē & thorum possit esse per fornicationem manente vinculo matrimonii, & hoc fit per diuortium. Secunda ratio talis est, diuortium introductum est in fauorem innocentis, & odium nocentis, sed si per diuortium separaretur vinculum matrimonii, tunc esset æque vel plus in fauorem nocentis sicut innocentis, ergo per diuortium nō soluitur matrimonium. Probatio minoris, si autem per diuortium solueretur matrimonium, tunc sicut vir innocens posset aliam ducere, sic & mulier fornicans posset ducere alium virum, cum nullum obstaret ei aliud impedimentum: & sic adulterari volentes haberent viam querendi alia matrimonii, quod est inconueniens.

6. Quantū ad secundum sciendum est q̄ aut vxor correctā est de peccato, aut manet incorrigibilis. Si manet incorrigibilis, viro nō licet eam sibi reconciliare ea ratione qua non licebat eam nolentem a peccato desistere retinere. Si autem est correctā, potest eam sibi vir reconciliare: quia cum (vt saepe dictum est) diuortium introductum sit in fauorem innocentis vbi patet correctio vxoris licet viro renunciare iuri suo. In casu verō in quo potest fieri reconciliatio, aut concordat vterque in reconciliationē, & tunc debet fieri, aut vterque discordat, & tunc non debet fieri, aut alter discordat, alter autem non: ergo aut innocens petit reconciliari sibi nocentem, & tunc debet cogi nocens ad reconciliationem, quum innocens per diuortium non amiserit ius quod habet in altero, aut nocens petit innocentem, & tunc non debet cogi innocens, quia pœnitentia nō tollit actionem. 34. q. 2. c. admonere. & multo minus exceptionē, quia facilius tollitur actio quam exceptio, ar. ff. de iur. i. l. 1. Quod autem, & ff. de re. iu. l. e. in iuto cui damus. Præterea q̄ vir dimittit vxorē adulterā lex est, vt. 32. q. 1. dicit dominus. & quod legis est in pœnitentia nō deletur sicut nec in baptismo 26. d. vna tantum. Quod enim peccatū nō est, solui inter peccata credi non debet, vt 26. d. deinde, in fine. aut nocens petit nocentē, vt mulier quę prius erat fornicata virū qui post diuortium est fornicatus, & in illo casu est duplex opinio.

7. Vna fratris Ro. in summa sua, qui dicit se credere q̄ Ecclesia ex officio suo debet cogere virum ad vxorē suam redire, argumentū sumens ex eo quod habetur extra de diuortis, ca. ex literis. Gaufridus tamen tenet cōtrarium in summa sua triplici ratione. Prima est, quia sententia bene lata nō debet retractari, vt. 6. quaest. 4. quod semel bene definitum est, sed sententia diuortii supponitur inter tales ritē lata, ergo non debet retractari. Secunda ratio est, quia seruitus amissa nō renascitur secundum iura ciuilia. ff. de solutione. l. Titii, paragrapho area. sed vxor fornicans per sententiā diuortii amittit seruitutem quā habet in corpore viri, ergo illa nō renascitur ex crimine viri sequente. Tertia ratio est, quia licet exceptio criminis per replicationem criminis tollatur, vt. 32. q. 6. per totum, & extra de diuortis, significasti, exceptio tamen rei iudicatae per sequens crimen non tollitur, sed vir habet contra vxorem exceptionem rei iudicate, ergo hæc exceptio non tollitur per fornicationem viri. Et respondet Gaufridus ad illam decretalem, ex literis, q̄ ibi non fuit facta separatio per sententiam, sed per prouidentia episcopi, vt interim inuestigaretur an ex colludio mulier cōfiteretur adulterium, vnde postea detecto colludio reuocata est separatio.

8. Puto q̄ media via potest teneri, hæc. s. quod secundum iudiciū forensē vir post diuortium fornicans non debet cogi ad vxorem redire, sed secundum iudiciū conscientie tenetur redire ad eam correctā, nisi velit ad sacros ordines promoueri: quia tunc præiudicaret sibi cognoscendo vxorē prius fornicatā. Et huius ratio est, quia in hoc casu cessat tota causa diuortii, quia nō cedit in fauorem viri, nec ad correctionē mulieris quę iam secuta est, sed potius exponitur periculo incontinentie.

9. Ad primū arg. respondetur cōmuniter q̄ per diuortium soluitur obligatio quoad thorum & cohabitationē, sed nō soluitur quoad vinculum matrimonii. Sed contra hoc est, quia vinculum matrimonii non est aliud q̄ obligatio ad prædicta. Ideo potest dici q̄ obligatio non tollitur, sed redditur inefficax ad agendum, quia si vxor fornicans petat restitutionem quoad thorum & cohabitationē,

nem, repellitur per exceptionem rei iudicate.

10. Ad secundum similiter conuenit dicit q̄ illa exceptio Domini Mar. 19. refertur ad partem dicti, scilicet ad dimissionem vxoris, & nō ad totum, sed istud non est bene clarum, quia exclusā altera parte exceptio non habet locū. vt si dicatur, quicumq̄ dimiserit vxorem excepta causa fornicationis mœchatur, falsum est, quia ex sola dimissione illius non est mœchus, vnde textus beati Mar. 9. & 19. c. facit difficultatem in hac materia, quia a reprobatōne repudii excipit causam fornicationis. Et sic videtur secundū illum textū q̄ Christus nō reprobauerit repudium vxoris, quod fiebat in vet. test. ex causa fornicationis, sed solum quando fiebat ex aliis causis. Cum ergo in vet. lege vxore repudiata propter fornicationem liceret viro aliam ducere in vxorem, videretur secundum prædictos textus, quod adhuc idem liceat: textus tamen beati Marci, & beati Lucę sonant expresse q̄ repudiata vxore nō licet aliam ducere sine quacūq̄ exceptione. Dicitur enim sic Mar. 10. cap. Quicumq̄ dimiserit vxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam, & si vxor dimiserit virum & alij nupsit, mœchatur. Ecce quod Marcus qui fuit abbreviator Matthæi dimittit causam fornicationis, quā tamen Matthæus exprimit. Item Luc. 16. dicitur sic: Omnis qui dimittit vxorem suam, & duxerit aliam mœchatur, & qui dimissam a viro duxerit mœchatur, hic etiam dimittitur causa fornicationis (id est, non exprimitur.) Beatus etiam Paulus, qui dicit se euangelium suum non accepisse ab hominibus, sed per reuelationē Iesu Christi, præter id quod dicit. 1. Cor. 7. & allegatum est in arguendo, videlicet quod præceptum Domini est vxorem a viro non discedere, & si discesserit manere in nuptiis, vel viro suo reconciliari. Et idem est de viro respectu vxoris. dicit etiam Ro. 7. q̄ mulier alligata est legi viri quantumdiu viuit vir eius: & sic vinculum matrimonii nō dissoluitur nisi per mortem alterius coniugum: ex quacūq̄ causa fiat diuortium.

11. Quid ergo dicitur ad rextum beati Mar. qui causam fornicationis excipit? Potest dici, & omnino dicendum est, q̄ illud veritatem habet in casu in quo Christus loquitur referendo exceptionem ad totum dictum: quia in repudio propter fornicationem secundū veterem legē adultera lapidabatur, & si seruaretur in noua lege, sicut alicubi seruatur, tunc liceret viro vxore repudiata propter fornicationem aliam ducere, nec tamē haberet plures vxores, quia prima repudiata lapidaretur, & sic propter mortem eius solutum esset vinculum matrimonii cum ipsa, sed quia dominus non approbavit q̄ adultera lapidaretur, vt dicitur Io. 8. ideo forte Marus & Lucas in dictis suis de libello repudii non exceperunt causam fornicationis: quia si vxor repudiata ex causa fornicationis non lapidatur, aut aliter moritur, non licet viro aliam ducere ea viuente, &c.

Sententia huius distinctionis. XXXVI. in generali & speciali.

Nunc de conditione videamus. Superius determinauit Magister de impedimentis antecedentibus matrimonium contrahendum, & etiam superuenientibus post contractum: hic verō determinat de incipientibus in ipso contractu, sicut est error conditionis. Et diuiditur in tres. Primo determinat de impedimento seruili conditionis. Secundo de impedimento ex defectu ætatis, quia talis nō differt a seruo quādiu est sub custodia. Tertio recapitulat conditiones se ad præcedentia, Secunda ibi, Hoc etiā sciendum quod pueri. Tertia ibi, Illa duo executi sumus. Prima in tres. Primo determinat de seruitute matrimonium præcedente, quæ est ex altera parte contrahentium matrimonium. Secundo de illa quæ est ex parte vtriusque contrahentium. Tertio de seruitute quæ matrimonio superinducitur. Secunda ibi, Quæritur etiā si seruus. Tertia ibi, Illud etiam notandum est.

2. IN Speciali sic procedit. Et primo querit vtrum seruitus coniugium dirimere possit. Et respondet q̄ liber potest accipere seruum mulierē, & libera mulier seruum virum, & est verum matrimonium, si liber cognoscat conditionem serui: si autem ignoret eam detecta seruitute potest

potest (si vult) manere cum seruo vel serua. Sed si non vult, dirimendum est matrimonium, quod auctoritatibus probat. Postea querit si ambo (scilicet vir & mulier) fuerint seruis conditionis, vtrum possit inter eos fieri coniugium. Et respondet ex auctoritate cuiusdam concilii quod sic, dum modo fiat coniunctio ex voluntate dominorum: quauis dicant alii quod dominis ignorantibus potest inter eos fieri coniugium. Postea dicit quod si mulier accipit virum liberum, & ille postmodum fecerit se seruum alicuius occasione diuortii, vir ille non potest vxorem dimittere, nec illa ob vinculum matrimonii potest in seruitutem redigi, quum ille non ex consensu coniugis seruum se fecerit, quod auctoritate cuiusdam concilii probat. Postea dicit quod secundum legem pueri ante .14. annos, & puella ante .12. non possunt matrimonium iure contrahere, quod si fecerint ante praedicta tempora, separari poterunt: qui autem in pueritia copulantur, & post annos pubertatis voluit se dimittere, possunt, sed si in coniunctione permanere volunt, ex hoc efficiunt coniuges, & deinceps nequeunt separari. Addit autem quod sponsalia ante .7. annos contrahi non possunt, oportet enim quod ab vtraque parte intelligatur quod inter eos agitur. Vltimo dicit esse determinatum de duobus impedimentis quibus solui potest matrimonium, sed non necesse est solui quibusdam aliis additis. Refert autem de illis impedimentis quae faciunt personas penitus illegitimas vltimus exequi, & primo de ordine.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum seruitus impediat matrimonium.

Circa distinctionem istam primo queritur vtrum seruitus impediat matrimonium. Videtur quod non, quia grauior conditio est in coniuge lepra quam seruitus, sed lepra non impedit matrimonium, ergo nec seruitus.

2. Item ius positium non potest praedudicare iuri naturali, sed matrimonium est de iure naturali, seruitus de iure positio, ergo seruitus non potest praedudicare matrimonio.

3. IN contrarium est quod dicitur extra de coniugio seruorum, quod error conditionis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum.

RESPONSIO. Seruitus autem potest superuenire matrimonio iam contracto, aut ipsum praecedere: si peruenit quidem potest ex parte viri ignorante & contra dicente vxore, sed non ex parte vxoris ignorante vel contradicente viro. Cuius ratio est, quia vir obligatur vxori de pari solium in his quae pertinent ad redditionem debiti, in aliis autem est sui iuris, idcirco saluo iure vxoris potest in ceteris se dare alteri in seruum, vxor autem obligatur viro ad redditionem debiti, & subditur ei in ceteris quae pertinent ad regimen domus & familiae: vir enim est caput mulieris, & ideo mulier non potest alteri se in seruitutem concedere sine consensu viri, seruitus autem sic superueniens matrimonio non dirimit, nec quo ad vinculum, nec quo ad thorum: non quo ad vinculum, quia illud postquam est rite contractum est insolubile nisi per mortem spiritualem, vel carnalem. Nec quo ad thorum, quia seruitus acquisita est saluo iure vxoris, vnde & domino aliquid perente a seruo & vxore debitum exigente, tenetur vir magis obedire vxori quam domino, de hoc habetur 2. q. 2. prolarum est.

5. De seruitute autem quae antecessit matrimonio dicendum est quod de se non impedit matrimonium, sed bene ignorantia eius, respectu personae conditionis melioris. Quod non impedit de se patet, quia illud quod impedit de se impedit matrimonium a qualiter siue sciatur siue ignoretur, ut patet de consanguinitate, sed seruitus cognita vnus ab altero non impedit matrimonium, vt habetur. 29. q. 2. in pluribus ca. & extra de coniugio seruorum, ca. 2. & vii. ergo seruitus de se non impedit matrimonium. Item nec ignorantia in persona paris conditionis impedit ipsum, quia nullus potest petere maiorem obligationem quam ipse possit facere, sed seruus non potest maiorem obligationem facere quam ancilla nec econuerso, ergo si seruus contrahit cum ancilla qua credit liberam, vel ancilla cum seruo quem credit liberum non propter hoc est matrimonium dirimendum. Ignorantia autem seruitutis respectu liberae conditionis impedit matrimonium rationabiliter, quia alter

sine culpa sua laeditur non qualicumque lesione, sed graui. Et in prole quae efficitur deterioris conditionis, nec est in plena potestate patris ad religiosè educandam, & in bono fidei, quia seruus vel ancilla non possunt liberè reddere debitum domino petente seruitutem, & in bono sacramenti hoc est in inseparabilitate cohabitationis: quia dominus potest seruum ad longinquas partes mittere vel alteri vendere: & ideo ex naturali aequitate prouisum est, vt error deterioris conditionis impediat matrimonium contrahendum & dirimat contractum, nisi ratificetur per sequentem consensum tacitum vel expressum, sicut habetur expressè. 29. q. 2. si quis ingenuus.

6. AD primum arg. dicendum quod lepra non impedit matrimonium quantum ad primum actum suum, quin leprosi possint sibi inuicem reddere debitum & liberè, quauis aliqua grauamina inferat matrimonio quantum ad secundos effectus: non sic autem est de seruitute, vt dictum est, & ideo minus impedit lepra quam seruitus.

7. Ad secundum dicendum quod in hoc ius positium non contrariatur iuri naturali, sed determinat ipsum: quia de iure naturali solui est quod quodlibet contrahere possit non habens naturale impedimentum, sed quis cum qua debeat contrahere determinatur per ius positium, per quod rationabiliter determinatur vt non teneat contractus liberi cum ancilla, quando ignoratur conditio seruitutis propter causas dictas.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum seruus possit contrahere matrimonium.

sine consensu domini sui.

Secundo queritur vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini sui. Et arguitur quod non: fauorabilior est obligatio qua homo obligat se deo quam illa qua vir obligat se vxori, sed seruus sine licentia domini sui non potest se obligare Deo per votum religionis vel susceptionem ordinis, ergo multo minus sine eius consensu potest se obligare per matrimonium.

2. Item nullus potest alteri dare quod est alterius sine consensu eius, sed seruus est res domini, ergo non potest contrahere matrimonium & dare potestatem corporis sui vxori sine consensu domini.

3. IN contrarium est quod dicitur Galat. 3. quod in Christo Iesu non est seruus neque liber, & ideo a susceptione matrimonii quod est sacramentum Christi non debet prohiberi neque seruus neque liber, vt allegatur extra de coniugio seruorum, ca. 1.

4. **RESPONSIO.** Dicendum est simpliciter quod seruus potest contrahere matrimonium ignorante vel contradicente domino. Cuius ratio est, quia sicut dictum est in praecedente quaestione, ius positium determinat ius naturale & ei non praedudicat, matrimonium autem est de iure naturali, seruitus autem de iure positio, ergo per seruitutem nullus potest impediri totaliter a matrimonio. Minor patet, quia sicut appetitus naturalis est ad conseruationem nem individui per comestionem, ita ad conseruationem speciei per generationem: & ideo sicut seruus non subditur domino quin possit comedere & bibere, & ea quae sunt necessaria corpori facere sine quibus natura conseruari non potest, ita non subditur ei quin possit matrimonium contrahere domino ignorante & contradicente. Hoc autem interest, quia si seruus contraxisset domino sciente & permittente, seruus magis teneretur reddere debitum vxori, quam seruitutem domino, quando vtrumque non posset fieri, quia dominus qui scienter concessit principale, videtur concessisse & accessorium. Si autem domino ignorante, aut contradicente, tunc magis teneretur impendere seruitutem domino quam reddere debitum vxori, nisi notabile periculum immineret de incorientia vxoris, & modicum damnum domino, de subtractione seruitutis pro tempore illo: haec enim & familia considerari debent in actibus humanis, qui multum variantur circumstantiis particularibus variatis.

5. AD primum argumentum dicendum quod per religionem & ordinis susceptionem obligatur aliquis diuini obsequiis quantum ad totum tempus, sed vir tenetur reddere debitum vxori non semper, sed congruis temporibus: & ideo plus impeditur seruitutem domini per